

آینه پژوهش

سال سی و پنجم، شماره سوم
مرداد و شهریور ۱۴۰۳
ISSN: 1023-7992

دوماهنامه نقد کتاب، کتاب شناسی و
اطلاع رسانی در حوزه فرهنگ اسلامی

۲۰۷

چند استفتای فقهی-اجتماعی بالرش از اواخر قرن دوازده هجری از استاد کل وحید بهبهانی | چاپ نوشت (۱۴) | در جستجوی کتابخانه تخصصی مرکزی ادبیات کودک و نوجوان ایران | درباره فرهنگ و زبان قوم لک (۳) | آینه های شکسته (۴) | نوشتگان (۸) | تفتازانی و فلسفه | یادداشتهای متون فارسی و عربی (۱) | رباعیات خیام و مهستی در سفینه اسکندری | کدخدای قاتل | نفحات ریاحین در تعیین تاریخ ظهور در سال ۱۲۰۴ | قلی خان، خان نبود | نگاهی به واژگان لغت فرس چاپ شادروان استاد عباس اقبال | نگاهی به تصحیح جدید سفرنامه ناصر خسرو | حواشی دکتر محمد معین بر دیوان لامعی گرگانی | آیا ابن عربی وارث انبیا است؟ | طومار (۶) | دشواری های برگردان قرآن و لغزش های برخی مترجمان (۲) | حَبط کاتبان ناشی، در خلط متون و حواشی: | پاسخی به نقد دیوان محمود و رکن بکرانی | **نگته، حاشیه، یادداشت**

● نقدی بر مقاله «اعتبارسنجی "النساء نواقص العقول" در نهج البلاغه»

● چند متن تازه یاب درباره ستیان دوازده امامی | **پیوست آینه پژوهش**

مسئول مجله: دکتر محمد علی حیدری
مدیر: دکتر محمد علی حیدری
مدیر اجرایی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر فنی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر تبلیغات: دکتر محمد علی حیدری
مدیر ارتباطات: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور اداری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مالی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور حقوقی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور فرهنگی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور اجتماعی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور علمی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور پژوهشی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور نشر: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور چاپ و نشر: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور توزیع: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور بازاریابی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور فروش: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور خدمات مشتریان: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور پشتیبانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور توسعه: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور نوآوری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور سرمایه گذاری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت منابع انسانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مالی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت بازرگانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت بازاریابی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت فروش: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت خدمات مشتریان: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت پشتیبانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت توسعه: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت نوآوری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت سرمایه گذاری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت منابع انسانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت مالی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت بازرگانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت بازاریابی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت فروش: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت خدمات مشتریان: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت پشتیبانی: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت توسعه: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت نوآوری: دکتر محمد علی حیدری
مدیر امور مدیریت مدیریت سرمایه گذاری: دکتر محمد علی حیدری

نگاهی به دو مقاله از مجلات فرهنگستان زبان و ادب فارسی در باب خاقانی شروانی

سعید مهدوی فر

۵۸۳

آینه پژوهش | ۲۰۷
سال ۳۵ | شماره ۳
مرداد و شهریور ۱۴۰۳

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

اگرچه قاعده‌تاً یک مقاله حاصل اندیشه و پژوهش نویسنده یا نویسندگان آن است، اما نقش مهم داوران در انتشار جستارهای ارزشمند را نباید فراموش کرد. یک داور واقعی برکنار از برگزیدن پژوهش‌های اصیل، می‌تواند با بیان آرای سودمند به اصالت تحقیق بیفزاید. به همین نسبت یک داور کم‌سواد می‌تواند سبب انتشار نوشته‌های تنک‌مایه و بی‌ارزش شود که اعتبار یک نشریه را زیر سؤال ببرد؛ خاصه زمانی که دیگر مسؤولان مجله توجهی درخور به موضوع نداشته باشند. هم از این روی یکی از مهم‌ترین وظایف سردبیران تعیین داورهای متخصص است. گاه نیز عوامل و روابط غیرعلمی در انتشار مقالات ضعیف دخیل است. بایسته آن است که با نقدهای علمی بساط چنین پدیده‌های شومی برچیده شود. ما در پی این هدف به نقد و بررسی دو نوشتار از نشریات فرهنگستان زبان و ادب فارسی در باب آثار خاقانی شروانی می‌پردازیم.

بحث اصلی

۵۸۵

آینه پژوهش | ۲۰۷
سال ۳۵ | شماره ۳
مرداد و شهریور ۱۴۰۳

۱. «اشک شکرین»، (۱۳۹۳)، جمیله اخیانی، فرهنگ‌نویسی، شماره هشتم، ص ۱۵۵-۱۵۹.

این جستار در باب تعبیر «اشک شکرین» در بیت زیر از دیوان خاقانی است:

بس اشک شکرین که فروبارم از نیاز بس آه عنبرین که به عمدا برآورم
(خاقانی شروانی، ۱۳۷۴: ۳۳۲)

خانم اخیانی به نقد گزارش برخی از فرهنگ‌نویسان و شارحان خاقانی در باب تعبیر یادشده پرداخته و بارد گزارش‌هایی چون اشک شیرین، اشک شادی و اشک شوق، معنای سرخ را برای واژه شکرین پیشنهاد کرده‌اند؛ زیرا شکر در نزد قداما سرخ‌رنگ بوده است.

متأسفانه نه مؤلف نه داور/ داوران مقاله و نه مسؤولان نشریه به لغت‌نامه دهخدا مراجعه نکرده تا ببینند مدخل مستقلی با عنوان «اشک شکرین» در این مأخذ نام‌آشنا وجود دارد. در لغت‌نامه با ذکر بیت خاقانی و به نقل از فرهنگ ضیاء^۱ معنی «اشک گلگون» ثبت شده (ر.ک: دهخدا، ۱۳۷۳: ذیل اشک شکرین) که قطعاً مراد از آن، همان اشک سرخ و خونین است. همچنین در فرهنگ بازیافته‌های ادبی از متون پیشین ضمن اشاره

به بیت خاقانی و گزارش فرهنگ ضیاء آمده است: شکر که از نی گیرند و چون تصفیۀ کامل نکنند، سرخ و گرنه سفید باشد. شکری را که از نیشکر به دست آورند، شکر سرخ یا شکر زرد گویند (اشرف زاده، ۱۳۸۶: ذیل اشک شکرین).

۲. «در بارهٔ بیتی از طغرای اصفهانی در منشآت خاقانی»، (۱۳۹۷)، آریا طبیب زاده، نامهٔ فرهنگستان، سال شانزدهم، شمارهٔ شصت و سوم، بهار: ص ۸۲-۸۵.

این مقاله در باب بیت زیر از منشآت خاقانی است:

اما الزمان ففی تنبیهه عظة
لولا العتاق فی اخوان منسرب
آقای طبیب زاده این بیت را از طغرای اصفهانی برشمرده و صورت درست آن را براساس دیوان شاعر متذکر شده‌اند:

اما الزمان ففی تنبیهه عظة
لولا الغشاوة فی اجفان مسبوت
در اینجا می‌توان عدم توجه داور و مسؤولان نشریه به مسألهٔ مهم «پیشینهٔ تحقیق» را به روشنی دید. زیرا نخستین بار آقای حامد خاتمی پور در جستاری با عنوان «مآخذ و گویندگان اشعار عربی منشآت خاقانی» گره از پیچش این بیت گشوده است: این بیت سرودهٔ ابوسماعیل حسین بن علی بن محمد الطغرای (۴۵۵-۵۱۳ هـ). شاعر و وزیر مشهور عصر سلجوقی و صاحب "لامیه العجم" است. همان گونه که می‌بینیم مصرع دوم این بیت مخدوش و مبهم است و مصحح محترم نیز در بخش فهرست اشعار عربی کتاب (ص ۷۲۹) در مقابل این بیت علامت سؤال گذاشته است. اینک با توجه به ضبط دیوان طغرای می‌توان متن کتاب را به صورت ذیل تصحیح کرد:

أما الزمان ففی تنبیهه عظة
لولا الغشاوة فی اجفان مسبوت
(خاتمی پور، ۱۳۸۹: ۱۰۸)

یادداشت‌ها

۱. البته عوامل دیگری نیز در انتشار مقالات ضعیف دخیل است که از آن جمله می‌تواند به روابط غیرعلمی اشاره کرد.

۲. در باب این فرهنگ بنگرید به: دبیرسیاقی، ۱۳۷۵: ۲۹۹.

منابع

- اخیانی، جمیله، (۱۳۹۳)، «اشک شکرین»، فرهنگ نویسی، شماره هشتم، ص ۱۵۵-۱۵۹.
- اشرف‌زاده، رضا، (۱۳۸۶)، فرهنگ بازیافته‌های ادبی از متون پیشین، چاپ اول، مشهد: سخن‌گستر/ دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.
- خاتمی‌پور، حامد، (۱۳۸۹)، «مآخذ و گویندگان اشعار عربی منشآت خاقانی»، چو من در این دیار (جشن نامه استاد دکتر رضا انزایی نژاد)، به کوشش محمدرضا راشد محصل و دیگران، چاپ اول، تهران: سخن: ۱۱۴-۱۰۷.
- دبیرسیاقی، سیدمحمد، (۱۳۷۵)، فرهنگ‌های فارسی به فارسی و فارسی به زبان‌های دیگر و فرهنگ‌های موضوعی و گویش‌های محلی و فرهنگ‌گونه‌ها، چاپ دوم، تهران: آرا.
- دهخدا، علی‌اکبر، (۱۳۷۳)، لغت‌نامه، چاپ دوم، تهران: دانشگاه تهران.
- طیب‌زاده، آریا، (۱۳۹۷)، «دربارهٔ بیتی از طغرای اصفهانی در منشآت خاقانی»، نامه فرهنگستان، سال شانزدهم، شماره شصت و سوم، بهار: ص ۸۲-۸۵.